

Working Paper Series

Department of Business & Management

Macroeconomic Methodology, Theory and Economic Policy (MaMTEP)

No. 1, 2013

Sti-afhængighed – hysteresis som case

By

Finn Olesen

Finn Olesen
Professor, cand. oecon, ph.d.
Institut for Økonomi & Ledelse
Aalborg Universitet
finn@business.aau.dk

Version 2: Januar 2013

Abstract

Many Post Keynesians argue that the macroeconomic system is not an ergodic working system. Rather it should be seen as an open, changeable and social system. As such, path dependencies become very important to the understanding of how the macroeconomic system actually works and develops. An important kind of path dependency is that of hysteresis as shown in the present paper.

Keywords: Path dependency, Hysteresis and Post Keynesianism

JEL classification: E12, J64

Jeg skal takke Jørgen Stamhus for kommentarer til en tidligere version af nærværende artikel.

ISBN 9788791646645

Indledning

Med inspiration fra den post keynesianske tænkning kan der argumenteres for det synspunkt, at det makroøkonomiske system skal betragtes som et åbent, foranderligt og et socialt betinget system. I den post keynesianske optik er den væsentligste årsag hertil eksistensen af en fundamental eller en ontologisk form for usikkerhed; jf. eksempelvis Dequech (2003). Ifølge ham bevirker eksistensen af en sådan form for usikkerhed, at: ”some relevant information *cannot be known, not even in principle*, at the time of making many important decisions ... Fundamental uncertainty implies that an objectively defined optimal solution does not exist *ex ante*”; op. cit. pp. 520 & 524. Også af denne årsag er det makroøkonomiske system et komplekst system, som ofte udvikler sig på uforudsigelig vis¹. Og i den måde, som det makroøkonomiske system i historisk kalendertid udvikler sig på, er der ofte betydelige elementer af sti-afhængighed indbygget i udviklingsforløbet. Dermed er de forskellige elementer af sti-afhængighed tidsmæssigt set også ofte kontekstuel forankret. Som det makroøkonomiske system udvikler og forandrer sig over tid, vil også disse afhængighedsmønstre selv kunne forandre sig. Det vil med andre ord sige, at *history matters*, når det makroøkonomiske system og dets foranderlighed over tid skal fastlægges.

Og en sådan sti-afhængighed kan have mange dimensioner², ligesom nogle af disse sti-afhængigheds elementer naturligvis er mere betydningsfulde end andre. Af mere fundamental betydning er eksempelvis en påpejning af sti-afhængighedstendenser på arbejdsmarkedet, idet et sådant marked indtager en helt central rolle i den makroøkonomiske analyse. Netop derfor skal der i det næste afsnit gives dels en redegørelse for, hvad der menes med begrebet hysteresis dels et eksempel herpå i form af hysteresis fænomener på arbejdsmarkedet. Dernæst følger nogle få refleksioner omhandlende konsekvenserne heraf for udformningen af en hensigtsmæssig økonomisk politik, førend papiret afsluttes med nogle få opsamlende bemærkninger.

Hysteresis

Lad os indledningsvist forsøge at få fastlagt, hvad der mere præcist menes med begrebet hysteresis. Helt bogstaveligt, jf. Cross (1993:53), betyder ordet: ’det, som kommer senere’³. Hysteresis effekter

¹ Også nogle ikke post keynesiansk inspirerede økonomer anerkender naturligvis denne kendsgerning. Som eksempelvis Juselius (2011:429) beskriver det: ”The strong prevalence of non-stationarity in economic time series is, in itself, evidence of the fact that we do not know in which direction the future is moving”.

² Således giver eksempelvis Shaikh (2010) et eksempel på en finansiel betinget form for sti-afhængighed. Mens Setterfield (1993), som et andet eksempel, mere generelt diskuterer implikationerne af at forsøge at introducere en mere overordnet makroøkonomisk form for sti-afhængighed gennem tiltag til at indbygge en hysteresis mekanisme i en konkret makroøkonomisk modelmæssig sammenhæng.

³ For en mere generel belysning af begrebet hysteresis, også uden for det økonomiske genstandsfelt, skal der henvises til netop Cross (1993). At hysteresis effekter ikke blot er af en nyere dato i økonomisk teori, sandsynliggør Cross også, jf.

er dermed mere generelt effekter, som har en blivende betydning/indflydelse for det system, hvori de introduceres også efter, at den oprindelige udløsende årsag til denne effekt er væk. I en økonomisk kontekst betyder hysteresis således, at et midlertidigt stød eller chok af en eller anden karakter har længerevarende blivende konsekvenser for økonomien, forstået på den måde, at systemets endogene variable ikke falder tilbage til deres oprindelige værdier, når den midlertidige ændring har udspillet sine egne effekter; jf. også Katzner (1993). Det eksogene stød er således i stand til efterfølgende at fremkalde en endogen betinget forstyrrelse, som netop determinerer, at systemet ikke vender tilbage til de oprindelige ligevægtsværdier på lang sigt. Eller som en moderne lærebog i makroøkonomi beskriver det:

”With hysteresis we mean a system whose steady state is not given, but can wander about and depends on the past path of the economy ... Systems with hysteresis can thus be viewed as being in the twilight zone between stable and unstable systems. Such systems are important in macroeconomics, because they allow us to depart from the rigid framework of equilibrium, a-historical economics”; Heijdra (2009:36).

Og med Cross (1993) kan man generelt belyse en sådan problemstilling på formel vis på den følgende måde: lad X_t og Z_t betegne den endogene henholdsvis den eksogene variabel, og lad X_t være afhængig af såvel X_{t-1} som Z_t ; jf. relation (1).

$$(1) \quad X_t = \alpha + \beta X_{t-1} + Z_t$$

På basis heraf kan der opstilles to scenarier alt efter om $\beta \neq 1$ eller $\beta = 1$.

I det første tilfælde, hvor der ikke optræder nogen form for hysteresis effekter, får vi bestemt en steady state værdi af X , som er uafhængig af tidligere værdier af X og Z ; jf. relation (2). Og en sådan steady state giver ifølge Cross (1993a) et repetitivt (ergodic) system, som er kendetegnet ved ’stationarity’; $X_t = X_{t-1} = X^*$. Her repræsenterer X^* og Z^* steady state værdierne af de to variable.

$$(2) \quad X^* = (\alpha + Z^*) / (1 - \beta)$$

I det andet tilfælde, som netop illustrerer eksistensen af en hysteresis mekanisme, får vi derimod, jf. relation (3), at der findes mange mulige løsninger til X , som er afhængig af dels den oprindelige størrelse af X_0 og alle hidtidige værdier af Z .

$$(3) \quad X_T = X_0 + a T + \sum Z_{T-i}$$

Dette tilfælde benævnes af Cross (1993:67) for ”the special hysteretic case of a system with global memory”. Og da der findes uendelig mange løsninger i denne situation, når $T \rightarrow \infty$, har vi her, igen

pp. 68-71; her er der dog tale om eksempler på anvendelse af begrebet i en mere kvalitativ forstand i form af økonomiske ræsonnementer (frem for i en mere moderne matematisk formalistisk ikklædning).

ifølge Cross (1993a), et ikke-repetitivt (non-ergodic) system, som er kendetegnet ved 'non-stationarity'. Hysteresis fænomener kan således ifølge Cross (1993a) defineres som et post keynesiansk kendetegn. Og så måske alligevel ikke. I hvert tilfælde revolterede Paul Davidson, som er den mest markante fortaler for sondringen mellem et repetitivt og et ikke-repetitivt system, imod denne opfattelse⁴. Set i hans optik er hysteresis fænomener ikke nødvendigvis et post keynesiansk kendetegn. Hysteresis som fænomen er kun post keynesiansk, hvis den bogstavelig talt har permanente effekter på det helt lange sigt, således at der ikke findes en af hysteresis mekanismen uafhængig ligevægt eller ligevægstrend på det helt lange sigt. Og sådan ser ikke alle ny-keynesianere på begrebet hysteresis, er Davidsons pointe. 'Vejen' fra t_0 og fremadrettet er irreversibel i Davidsons optik, men det gælder netop ikke for de fleste ny-keynesianere, hævder han. Og set med post keynesianske øjne så behøver et stød eller et chok, som fremkalder hysteresis effekter, ikke alene at være eksogent betinget. Det kan også være endogent fremkaldt. Herom skriver Davidson (1993:320) det følgende:

"Things can change simply because people's views (i.e., state of expectations) regarding the uncertain and unpredictable future can change. A *laissez-faire* entrepreneurial, money-using economy moves less like an elephant and more like a butterfly flitting in one direction and then another without any long-term steady-state flight path objective in mind ... Revisions in expectations may be induced by a perceived change in the real economic environment – but they need not be".

Og dette er en argumentation, som også synes at kunne identificeres i Katzner (1999). Udover indledningsvist at fastslå, at en model, der indeholder en hysteresis mekanisme, på en eller anden måde på kausal vis kobler "the impact of the past on the present", så skelner Katzner i artiklen mellem forskellige grader af hysteresis⁵. Konkret behandler han tre versioner af hysteresis fænomener repræsenterende en gradvis stærkere binding på nutiden af fortidige forhold med fremtidige konsekvenser.

Den svageste version eller definition af hysteresis postulerer blot, at modellens nutidige udfald på en eller anden vis er afhængig af "its previous history". En stærkere eller mere restriktiv definition af hysteresis er at antage en vis grad af irreversibilitet i tilpasningsprocessernes forløb over tid. Katzner (1999:173) taler her om en situation:

"in which changes in the state of the system, brought about by alterations in parameter values (without modification of the system's structure), cannot be completely reversed by restoring those parameter values to their original levels".

⁴ Jf. Davidson (1993:311): "I believe there are important issues that prevent me from wholeheartedly endorsing Cross's belief that the New Keynesian concept of hysteresis fully captures Keynes' "true uncertainty" environment. Is the unit root case ... [det vil sige $\beta = 1$] ... a necessary condition for hysteresis?"

⁵ For en mere formel matematisk repræsentation af forskellige former for hysteresis fænomener med en svagere eller en stærkere binding af nutidige såvel som fremtidige forhold til fortidige hændelser kan der henvises til Katzner (1993).

En sådan forståelse af hysteresis begrebet synes dermed i nogen udstrækning at matche synspunkterne fremsat i Davidson (1993)⁶.

Mest restriktiv i sin definition af hysteresis – repræsenterende den stærkeste binding af nutidige forhold til fortidige hændelser – er, ifølge Katzner, den, som udskifter model konsistent metatid eller logisk tid med historisk kalendertid. Mens en model opbygget i logisk tid, sådan som tilfældet er med de to ovenstående definitioner, hvor basissituationen og alle indeholdte eksogene variable er fuldt ud specificeret, indebærer, at værdierne af modellens endogene variable til enhver tid i princippet er bestemt, så gør noget helt anderledes sig gældende for en model opbygget i historisk kalendertid – og det er jo vel og mærke i en sådan 'modelramme', at husholdninger som virksomheder som andre økonomiske beslutningstagere rent faktisk udspiller deres konkrete økonomiske adfærd. I en sådan model er tid:

"unidirectional and irreversible. It flows in a single continuous stream along which every period or moment is unique. The events of each period can only be experienced once; although their effects may linger, after these events are experienced they are forever past. Thus, although historical time still provides a means for sequencing events, it is not possible to go back in, or restart, historical time, because that would imply the re-experiencing of events that have already occurred. Also, in historical time frameworks, all action takes place in the present, and each action-generating decision is made in the light of a unique past history of previous actions, and in the face of imagined possible occurrences and outcomes in an unknown and unknowable future"; Katzner (1999:176-77)⁷.

Paralleliteten fra denne tredje definition af hysteresis fænomener hos Katzner til forståelsen hos Davidson (1993) synes dermed umiddelbar klar.

⁶ Jf. uddybende Katzner (1999:176): "Although this second approach to hysteresis has analytical significance in that it imposes non-trivial restrictions on the form that the dynamic system under consideration might assume, it still does not realize the full potential of the notion of hysteresis in letting the past intrude irreversibly on the present. This is because it only allows parameters to vary exogenously through time. The possibility, as time passes, of modulations in functional form, or the introduction of new variables or an entirely new model, is not permitted, although conditions certainly arise where the latter is warranted". Denne anden definition hos Katzner af en hysteresis mekanisme giver således ikke den form for endogenitet, som Davidson (1993) netop efterlyser for, at modellen skal kunne matche de krav, der følger af en erkendelse af eksistensen af en ontologisk form for usikkerhed, men definitionen imødekommer alligevel i hvert tilfælde til en vis grad altså den irreversibilitet i tilpasningsprocessernes forløb, som Davidson kræver respekteret for at ville anerkende hysteresis fænomener som sande post keynesianske kendetegn.

⁷ Og når man opererer i en sådan kalendertidsscenario, gælder det, at: "the individual arrives at each moment of analysis with a unique background and with unique thoughts derived from that background. The setting, in which he or she analyzes and behaves is also unique because it, too, has its own singular history ... The same background, same environment, and the same analytical and (or) behavioral opportunity can never occur again"; Katzner (1993:341).

Og så til et konkret eksempel på en hysteresis mekanisme. Med introduktion af hysteresis fænomener på arbejdsmarkedet får man bragt en form for betydende dynamik ind i den makroøkonomiske analyse af eksempelvis udviklingen i arbejdsløshed over tid. Hvad der sker på sigt med denne, bliver så at sige på betydningsfuld vis en funktion af udviklingen på kort sigt; jf. f.eks. Asensio et al. (2012:405): "the equilibrium reached by the system in the medium/long run will change with the short-run dynamics". Er dette tilfældet, vil ændringer (stød) på efterspørgselssiden ligesom væsentlige ændringer i den økonomiske politik have realøkonomiske konsekvenser på længere sigt ikke alene på arbejdsmarkedet, men også gennem feedback mekanismer på varemarkederne. Dermed ophæves den traditionelle antagelse om neutralitet af disse efterspørgselsændringer på lang sigt. Hysteresis fænomener kan derfor betragtes som en proces af endogen forandring over tid, jf. også den ovenstående gennemgang. Eller som Asensio et al. (2012:405) uddybende pointerer, så skal hysteresis fænomener betragtes som "a process characterized by changes in the dynamic path followed by the economic system. The equilibria may never be reached because the variables underlying it change during the dynamic process"⁸.

Antag, i overensstemmelse med gennemgangen i Asensio et al. (2012), at relation (4) er en beskrivelse af, hvorledes arbejdsløsheden, u_t , er bestemt:

$$(4) u_t = a + b \cdot u_{t-1} + c \cdot Z_t$$

Med en traditional klassisk forståelsesramme vil arbejdsløsheden på sigt være givet ved den naturlige arbejdsløshed, hvorfor vi får, at:

$$(5) u_t = u_{t-1} = u_N$$

Med stabile koefficienter, og $b \neq 0$, og steady state værdien Z^* , er det stabile niveau for u_N givet ved:

$$(6) u_N = (a + c \cdot Z^*) / (1 - b)$$

I en situation, hvor tilpasningen henimod dette niveau foregår så langsomt, at nogle af variablene bagved bestemmelsen af arbejdsløsheden kan undergå en forandring, vores Z , bliver det langsigtede niveau for arbejdsløsheden ikke længere et stabilt niveau; jf. det nedenstående, idet arbejdsløsheden periode for periode nu er bestemt af forholdene i den forrige periode:

⁸ For et andet bidrag med fokus på en hysteresis mekanisme på arbejdsmarkedet – konkret med fokus på dels betydningen af relative lønasperter mellem forskellige grupper af arbejdere dels eksistensen af visse konfliktasperter – kan der henvises til Arestis & Skott (1993). Økonometrisk set synes konklusionen på et sådant hysteresis set up baseret på UK data at være det følgende: "Conflicts over the functional distribution of income as well as over wage relativities appear to play important roles in labor market processes; unemployment, the level of benefits and 'worker militancy' all influences the outcome of this conflict, and elements of hysteresis have been detected in the formation of wage aspirations as well as in the effects of the proportion of long-term unemployment on wage inflation"; Arestis & Skott (1993:382-83).

$$u_t = a + b \cdot u_{t-1} + c \cdot Z_t$$

$$u_{t-1} = a + b \cdot u_{t-2} + c \cdot Z_{t-1}$$

...

$$u_1 = a + b \cdot u_0 + c \cdot Z_1$$

Dermed bliver arbejdsløsheden til et givet tidspunkt (periode) en dynamisk funktion af arbejdsløshedens tidligere tilpasningsmønstre og de givne værdier af Z_1 til Z_t^9 .

Eller som belyst i Heijdra (2009:chapter 2); antag, at grundmodellen i kontinuert tid er givet ved relationer (7a)-(7c), hvor Y^* betegner det potentielle eller fuld beskæftigelsesoutputtet:

$$(7a) \quad Y = AD(G, M/P)$$

$$(7b) \quad Y = Y^* + \varphi(P - P^e) \quad ; \varphi > 0$$

$$(7c) \quad dP^e/dt = \lambda(P - P^e) \quad ; \lambda > 0$$

For at illustrere en hysteresis mekanisme¹⁰ må modellen være udformet i diskret tid. Sættes fokus på, hvordan Y_t ændres over tid fås følgende relation:

$$dY_t = [\varphi(AD_G dG_t + (1/P)AD_{M/P} dM_t) - \alpha \varphi dP_t^e + \alpha dY_t^*] / (\varphi + \alpha) \quad ; \varphi > 0; \alpha > 0$$

Af denne ses det, at Y_t kan øges gennem en ekspansiv enten finans- eller pengepolitik, et løft i niveauet for det potentielle output og ved en reduktion i niveauet for den forventede inflation. Introduceres der nu et negativt chok, σ_t , således, at $Y_{t+1}^* = Y_t^* - \sigma_t$, bliver $dY_{t+1}^* = dY_t^* - d\sigma_t$. Udskrevet fås dermed relationen:

$$dY_{t+1}^* = [\varphi(AD_G dG_t + (1/P)AD_{M/P} dM_t) - \alpha \varphi dP_t^e + \alpha dY_t^* - (\varphi + \alpha)d\sigma_t] / (\varphi + \alpha)$$

Dermed er udfaldet af fremtidige hændelser betinget af fortidige forhold; eller med Heijdra (2009:37):

⁹ Sammenfattende kan arbejdsløshedsdynamikken derfor skrives som: $u_t = b^t \cdot u_0 + a \sum b^{i-1} + c \sum b^{i-1} \cdot Z_i$; jf. Asensio et al. (2012:406).

¹⁰ Konkret skriver Heijdra (2009:37) herom: "people that stay unemployed become alienated from the labour market, stop searching for a job, and no longer count as part of the potential work force. Plausible explanations are that long-term unemployed lose skills if they remain without a job or are stigmatized by firms. Hence, people that stay unemployed for long enough no longer add to downward wage pressure and become part of the natural rate of unemployment".

”Hence, a recession caused by tight monetary or fiscal policy or other falls in aggregate demand can lead to a future fall in potential output and thus a future rise in the corresponding natural unemployment rate”.

Dette teoretiske udsagn synes at være i god overensstemmelse med danske erfaringer; jf. fremstillingen i A.E. (2012). Heri belyses det, hvorledes en høj arbejdsløshed over tid har en tendens til at forblive høj. For at forsøge at måle effekten af en sådan tendens kan man undersøge korrelationen mellem ledigheden i et givet år og ledigheden i tidligere år. Resultatet af en sådan undersøgelse er, ifølge A.E. (2012:2):

”Korrelationen mellem ledigheden i ét år og året før er over 0,9 for AKU-ledigheden og knap 0,96 for nettoledigheden. Det er meget høje korrelationskoefficienter, og selv årene efter er der stor korrelation. For både nettoledigheden og AKU-ledigheden er der tegn på korrelation helt op til otte år efter, at ledigheden er vokset”.

Og en sådan form for persistens har også konsekvenser for udviklingen i langtidsledigheden. Ved at måle denne procentuelt som en funktion af arbejdsløshedsprocenten finder A.E. (2012:7-8), at: ”i det lange løb vil langtidsledighedsprocenten vokse med 0,4 pct.point, hvis arbejdsløsheden vokser med 1 pct. Med andre ord bliver ca. 40 pct. af stigningen i ledigheden til langtidsledighed”. Så baseret på danske data synes hysteresis fænomener på arbejdsmarkedet, hvad angår udviklingen i arbejdsløsheden ikke bare at være et teoretisk fænomen, men en empirisk kendsgerning, i hvert tilfælde i dette studie.

Økonomisk politiske implikationer

På basis af det ovenstående er udsagnet om, at økonomisk politiske ændringer, som andre forstyrrelse på efterspørgselsiden af økonomien, er realøkonomisk set neutrale på det længere sigt blevet forkastet. Modsætningsvist følger det naturligvis logisk set også af de ovenstående teoretiske udsagn og undersøgelsen i A.E. (2012), at en ekspansiv økonomisk politisk indsats kan have en positiv indvirkning på det fremtidige niveau af såvel det potentielle output som det naturlige ledighedsniveau. Eksistensen af betydelige hysteresis mekanismer i moderne økonomier bidrager derfor også til på selvstændig vis at øge effektiviteten af en given finanspolitisk ekspansion, jf. Romer (2012:6), som på basis af erfaringerne fra den amerikanske økonomi, konkluderende herom skriver:

”My great fear is that if we do not take measures to get unemployment down quickly, the passage of time may provide evidence that such hysteresis effects are even more potent than currently thought. If hysteresis might be present, fiscal changes become even more important at a time when unemployment has already been extremely high for a prolonged period. Fiscal contraction would not only slow the recovery, it could cause unemployment to be permanently higher. Conversely, fiscal expansion might not only lower unemployment in the near term, but prevent a lasting rise in the natural rate”.

Og jf. fremstillingen i DeLong & Summers (2012), så er betydningen af sådanne hysterisis mekanismer nok større og dermed mere betydningsfulde for økonomier, der befinder sig i en økonomisk krisesituation, end hvad der gør sig gældende for økonomier under mere normale konjunktuelle forhold.

Også på anden vis synes synet på finanspolitikken at have undergået en ændring i de senere år. Før den finansielle krise for alvor slog igennem i 2008 og efterfølgende afstedkom et makroøkonomisk udfald i mange økonomier med et 'zero-bound-scenario' for rentepolitikens vedkommende, var det generelle syn på finanspolitikken varige regulerende effektivitet på de økonomiske konjunkturer ganske afdæmpet. I stedet for at satse på en finanspolitisk regulering af den økonomiske udvikling burde fokus i den økonomiske politik især være rettet mod en hensigtsmæssig pengepolitisk strategi, der gennem anvendelse af Taylor-regler lignende retningslinjer kunne imødeså såvel en inflationær som en beskæftigelsesmæssig målsætning.

Med et 'zero-bound-scenario' som aktuel virkelighed er synet på finanspolitikken dog tilsyneladende blevet mere positivt¹¹. Således påpeger Blanchard & Leigh (2013), der gennemgår en række nye prognoser fra forskellige institutioner, at størrelsen af de finanspolitiske multiplikatorer generelt har været undervurderet. Styrken, realøkonomisk set, af finanspolitiske tiltag synes således, i hvert tilfælde i de første kriseår, at have været større end hidtil antaget. De negative vækstkonsekvenser af en finanspolitisk konsolidering, som flere lande har iværksat, har derfor vist sig at være større end forventet.

Ifølge Blanchard & Leigh (2013) er dette resultat formentlig betinget af flere årsager. For det første har det ikke været muligt for de enkelte centralbanker på effektiv vis at imødegå de kortsigtede negative virkninger af en sådan konsolidering gennem en reduktion af det nominelle renteniveau. For det andet synes den private sektors forbrug at afhænge mere af den nutidige frem for af den fremtidige indkomst, ligesom virksomhedernes investeringsomfang synes at afhænge mere af den nutidige end af den fremtidige profit, end hidtil antaget. Og for det tredje så synes de finanspolitiske multiplikatorer at være større i en økonomi med et betydeligt recessions gab, end hvad der er gældende under mere normale makroøkonomiske forhold. Konkret finder Blanchard & Leigh (2013:5) derfor, at:

"The results suggest that fiscal multipliers were, on average, underestimated for both sides of fiscal balance, with a slightly larger degree of underestimation associated with changes in government spending ... We find that forecasters significantly underestimated the increase in unemployment and the decline in private consumption and investment associated with fiscal consolidation ... The

¹¹ Som påpeget af Arestis (2012) så burde den makroøkonomiske mainstream for længst have erkendt, at finanspolitikken har en stærk makroøkonomisk rolle at spille især i et koordineret samspil med pengepolitikken og med tiltag, som sikrer en finansiell stabilitet fremkaldt og opretholdt.

results are strongest, in terms of both economic and statistical significance, for forecasts published by the IMF and, to a slightly lesser extent, by the EC”.

At finanspolitikken således er mere effektiv end hidtil antaget på kort sigt, giver dog ikke i sig selv et grundlag for generelt at lempe på en allerede planlagt finanspolitisk konsolidering, er synspunktet hos Blanchard & Leigh. En sådan mulighed for en finanspolitisk lempelse bør overordnet set altid vurderes i forhold til et ønske om at opnå en mere langsigtet finanspolitisk holdbarhed, er deres råd¹².

Men derfor rejser de ovenstående kommentarer alligevel et alvorligt spørgsmål ved det hensigtsmæssige i at gennemtvinge en austerity-politik, som den der for tiden doseres inden for det europæiske samarbejde, idet der næppe i denne henseende er den store forskel på amerikansk og europæisk økonomi. I Zezza (2012) gives der således en belysning af en sådan politiks betydning for euroområdet. Forudsigelsen heri er den dystre, at forfølgelsen af en ’fiscal austerity’ strategi formentlig enten vil føre til ”a long agony of stagnation in the Eurozone periphery”¹³ eller ligefrem til et sammenbrud i eurosamarbejdet; jf. Zezza (2012:52).

Nogle går endnu videre i deres kritik af en sådan konsoliderende økonomisk politik. Således mener Bougrine (2012:111), at en sådan politik i dag bliver gjort legalt bindende med det formål ”to strip the state of its power and sovereignty” og efterfølgende overlade denne ’magt’ til private finansielle organer ”who use their own rules to assess the creditworthiness of borrowers, be this government or business”. Derudover indebærer en sådan økonomisk politisk strategi også en tendens til at øge den fordelingsmæssige ulighed i samfundene, påpeges det, ligesom en sådan filosofi – baseret på baggrund af en neoliberal økonomisk politisk tænkning – tillige sætter velfærdsstaten under pres. Men der er et oplagt alternativ til doktrinen om ’fiscal austerity’. Således argumenterer Bougrine, med empirisk basis i data fra Canada, for det synspunkt, at offentlige budgetunderskud ikke nødvendigvis er et onde i sig selv. Sådanne underskud er nemlig også en kilde til skabelse af indkomst og velstand i den private sektor. I stedet for at forfølge en målsætning om ’fiscal austerity’ bør udformningen af finanspolitikken i de enkelte lande snarere bygge på de principper, der er givet ved ’the functional finance approach’, som den amerikanske økonom Abba Lerner advokerede for brugen af

¹² ”The short-term effects of fiscal policy on economic activity are only one of the many factors that need to be considered in determining the appropriate pace of fiscal consolidation for any single economy”; Blanchard & Leigh (2013:6).

¹³ Og, at de såkaldte PIIGS-lande er i en særdeles vanskelig økonomisk situation, der langt fra synes at være af en forbigående karakter, er indiskutabelt tilfældet. Således realiserede disse lande i 2. kvartal 2012 alle en negativ udvikling i BNP – med en negativ vækst fra 6,3 (Grækenland) til 0,5 (Irland), mens eurogennemsnittet for dette kvartal var en negativ vækst på 0,5. Ikke overraskende var arbejdsløsheden i disse lande også betydelig: således er arbejdsløsheden i Spanien i oktober måned 2012 angivet til at udgøre 26,2 %, mens denne i Grækenland var på 25,4 % i august 2012 (med et eurogennemsnit på 11,7 %). De offentlige budgetunderskud i forhold til BNP varierede for PIIGS-landene mellem 3,9 % (Italien) til 13,4 % (Irland) med et eurogennemsnit på 4,1 %; jf. ECB (2012).

i 1943¹⁴: det er funktionen af finanspolitikken, som det er vigtigt at fokusere på snarere end et eventuelt offentligt budgetunderskud i sig selv¹⁵.

En afrunding

Som belyst i det ovenstående kan arbejdsmarkedet, ligesom det naturligvis også kan være tilfældet på andre af økonomiens mange markeder, altså være præget af en kontekst afhængighed på en tids specifik vis. Dermed er der givet et eksempel på, at det makroøkonomiske system ikke udviser en perfekt grad af repetitivitet. Fortiden er altså ikke uden betydning for udformningen af de nutidige planer, beslutninger og handlinger, der er med til at determinere, hvorledes fremtiden kommer til at forme sig, når denne gennemleves som en aktuel fremtidig nutid på et eller andet senere tidspunkt. Også af denne årsag er det derfor korrekt at hævde, at *history matters* for en korrekt forståelse af, hvorledes de makroøkonomiske processer over tid forløber. Men den måde, hvorpå *history matters*, er givet selv en variabel størrelse. Det er derfor langt fra en let opgave at afdække de væsentligste aspekter af den form for sti-afhængighed, der på et givet tidspunkt (en given tidsperiode) kendetegner den økonomi, der nu konkret studeres med henblik på at afdække de relevante kausale sammenhænge. Givet er det dog nok, at hysteresis fænomener på arbejdsmarkedet vil have en blivende betydning for forståelsen af, hvorledes arbejdsmarkedet fungerer, og af, hvorledes det påvirker den samlede makroøkonomi. I hvert tilfælde i en post keynesiansk optik; jf. Asensio et al. (2012). Og som belyst bidrager en sådan form for sti-afhængighed selvstændigt til, at de realøkonomiske effekter af et givet finanspolitisk indgreb øges. Dermed sætter eksistens af sti-afhængigheds fænomener i økonomien et yderligere spørgsmålstejn ved det hensigtsmæssige i at forfølge en økonomisk politisk strategi om 'fiscal austerity'.

Og set i et post keynesiansk perspektiv er det især de former for sti-afhængighed, der indebærer en så betydelig grad af 'non-stationarity' i det makroøkonomiske system, at det bevirker, at der dermed bliver indbygget en væsentlig grad af irreversibilitet i tilpasningsprocesserne over tid, som er interessante. Netop derved illustreres den form for ikke-repetitiv økonomisk adfærd over tid, som det er

¹⁴ Faktisk har denne tilgang til en hensigtsmæssig udformning af finanspolitiske tiltag en dansk snarere end en amerikansk far. Således blev princippet herom udformet allerede i 1937 af Jørgen Pedersen, som påpeget af Olesen (2001). Selv i en moderne kontekst er argumentationen i Pedersen (1937) stadigvæk såvel interessant som relevant.

¹⁵ For et moderne bidrag, der ligeledes sætter fokus på tesen om funktionel finanspolitik i et OLG modelmæssigt set up med imperfekt konkurrence, kan der henvises til Skott & Ryoo (2012). Deres overordnede konklusion af deres analyse er den, at: "It suggests that fiscal policy and public debt may be needed to avoid dynamic inefficiency and maintain full employment, and that this fiscal policy need not and in our OLG model do not lead to any kind of unsustainability. We have shown, moreover, that this fiscal policy need not produce adverse effects on interest rates or economic growth. Nor does it necessarily affect the inter-generational distribution: fluctuations in household 'confidence' can be addressed through distributionally neutral policies"; Skott & Ryoo (2012:23).

så vigtig for mange post keynesianere at påpege, er et afgørende karakteristika ved moderne monetære integrerede økonomier. Det følger af en erkendelse af den fundamentale eller ontologiske form for usikkerheds eksistens og de restriktive konsekvenser for udfoldelsen af de enkeltes økonomiske adfærd over tid, som følger af denne.

Litteratur

A.E. (2012): *Den høje arbejdsløshed risikerer at bide sig fast*, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 25. juni 2012.

Arestis, Philip (2012): *Fiscal policy: a strong macroeconomic role*, Review of Keynesian Economics, Autumn 2012, pp. 93-108.

Arestis, Philip & Skott, Peter (1993): *Conflict, wage determination, and hysteresis in U.K. wage determination*, Journal of Post Keynesian Economics, Spring 1993, pp. 365-86.

Asensio, Angel et al. (2012): *Post Keynesian modeling: where are we, and where are we going to?*, Journal of Post Keynesian Economics, Spring 2012, pp. 393-412.

Blanchard, Olivier & Leigh, Daniel (2013): *Growth Forecast Errors and Fiscal Multipliers*, IMF Working Paper – WP/13/1, International Monetary Fund 2013.

Bougrine, Hassan (2012): *Fiscal austerity, the Great Recession and the rise of new dictatorships*, Review of Keynesian Economics, Autumn 2012, pp. 109-25.

Cross, Rod (1993): *On the foundations of hysteresis in economic systems*, Economics and Philosophy, 9, 1993, pp. 53-74.

Cross, Rod (1993a): *Hysteresis and Post Keynesian economics*, Journal of Post Keynesian Economics, Spring 1993, pp. 305-08.

Davidson, Paul (1993): *The elephant and the butterfly – Or hysteresis and Post Keynesian economics*, Journal of Post Keynesian Economics, Spring 1993, pp. 309-22.

Delong, Bradford & Summers, Lawrence (2012): *Fiscal Policy in a Depressed Economy*, presented at the Brookings Papers on Economic Activity, March 22nd 2012.

Dequech, David (2003): *Uncertainty and Economic Sociology: A Preliminary Discussion*, American Journal of Economics and Sociology, July 2003, pp. 509-32.

ECB (2012): *Statistics Pocket Book*, ECB December 2012.

Heijdra, Ben (2009): **Foundations of Modern Macroeconomics**, Oxford University Press 2009.

Juselius, Katarina (2011): *Time to reject the privileging of economic theory over empirical evidence? A reply to Lawson*, Cambridge Journal of Economics, 2011, pp. 423-36.

Katzner, Donald (1999): *Hysteresis and the Modeling of Economic Phenomena*, Review of Political Economy, 11:2, 1999, pp. 171-81.

Katzner, Donald (1993): *Some notes on the role of history and the definition of hysteresis and related concepts in economic analysis*, Journal of Post Keynesian Economics, Spring 1993, pp. 323-45.

- Lerner, Abba (1943): *Functional Finance and the Federal Debt*, Social Research Vol. 10, 1943, pp. 38-51.
- Olesen, Finn (2001): *Jørgen Pedersen – an early Danish contributor to Keynesian economics*, Journal of Post Keynesian Economics, Fall 2001, pp. 62-70.
- Pedersen, Jørgen (1937): *Einige Probleme der Finanzwirtschaft*, Weltwirtschaftliches Archiv, Bd. 45, 1937, pp. 467-92.
- Romer, Christina (2012): *Fiscal Policy in the Crisis: Lessons and Policy Implication*, University of California, Berkeley, April 16, 2012.
- Setterfield, Mark (1993): *Towards a long-run theory of effective demand – Modeling macroeconomic systems with hysteresis*, Journal of Post Keynesian Economics, Spring 1993, pp. 347-64.
- Shaikh, Anwar (2010): *Reflexivity, path dependence, and disequilibrium dynamics*, Journal of Post Keynesian Economics, Fall 2010, pp. 3-16.
- Skott, Peter & Ryoo, Soon (2012): *Public debt and functional finance in an OLG model with imperfect competition*, Working Paper 2012/4, Macroeconomic Methodology, Theory and Economic Policy, Department of Business & Management, Aalborg University 2012.
- Zeza, Gennaro (2012): *The impact of fiscal austerity in the Eurozone*, Review of Keynesian Economics, Autumn 2012, pp. 37-54.